

KARTA CHARAKTERYSTYKI PREPARATU NIEBEZPIECZNEGO**1. Identyfikacja preparatu**
Identyfikacja producenta, importera lub dystrybutora *

1. Identyfikacja preparatu
Płyn do mycia wc TYTAN
2. Zastosowanie preparatu
Preparat przeznaczony jest do mycia muszli ustępowych, umywalk i innych ceramicznych urządzeń sanitarnych
3. Identyfikacja producenta/dystrybutora *
Producent: Zakłady Chemiczne „UNIA” Spółdzielnia Pracy
Adres: ul. Główna 14, 61-005 Poznań, Polska
Numer telefonu: +48 61 877-03-31
Numer faxu: +48 61 877-29-74
email: marketing@unia.pl
Osoba sporządzająca kartę: Ryszard Ratajczak; email: laboratorium@unia.pl
4. Telefon alarmowy
+48 61 877-03-31 - w dni robocze od poniedziałku do piątku w godzinach 6⁴⁵- 14⁴⁵

2. Identyfikacja zagrożeń**Zagrożenia zdrowia:**

Produkt drażniący. Działa drażniąco na oczy i skórę.

Własności niebezpieczne:

-

Zagrożenie środowiska:

-

3. Skład i informacje o składnikach

Składnik stwarzający zagrożenie:

Nazwa	% wag.	Nr rejestracyjny w ECHA	Numer CAS	Numer WE (EINECS)	Numer indeksowy	Symbole zagrożenia	Zwroty zagrożenia
kwask fosforowy (V)	<15	05-21140931 07-50-0000	7664-38-2	231-633-2	015-011-00 -6	C	R34
wodny roztwór eteru polioksyetylenoglikolowego syntetycznego alkoholu tłuszczowego	5<		68131-39-5	Polimer	-	N; Xi	R41-50
węglowodory aromatyczne (nazwa alternatywna)	1<				-	Xi	R36/38
kwask cytrynowy	1		5949-29-1	201-069-1	-	Xi	R36

Alergeny zawarte w kompozycjach zapachowych

- w płynie żółtym (Citronellol, Hexyl cinnamaldehyde, Linalool)

- w płynie zielonym (Amyl cinnamal, Lialil, Cinnamyl alcohol, Citronellol, Linalool)

- w płynie czerwonym (Lialil)

4. Pierwsza pomoc**Wdychanie:**

W razie narażenia inhalacyjnego wyprowadzić poszkodowanego z miejsca zagrożenia. Zapewnić spokój, chronić przed utratą ciepła. W przypadku zatrzymania oddechu zastosować sztuczne oddychanie. Zapewnić pomoc medyczną.

Objawy i skutki narażenia: może powodować poważne uszkodzenia górnych dróg oddechowych, oparzenia, możliwe chemiczne zapalenie płuc oraz obrzęk płuc.

Objawy - kichanie, wysięk z nosa, kaszel, rany gardła, trudności w oddychaniu, a nawet śpiączka.

Kontakt ze skórą:

W razie skażenia skóry/odzieży, zdjąć odzież i obuwie, zanieczyszczoną skórę natychmiast zmywać dużą ilością wody przez co najmniej 15 minut. Jeżeli wystąpiły oparzenia nie stosować mydła. Nie stosować środków zobojętniających.

Założyć jałowy opatrunek na oparzenia. Zapewnić natychmiastową pomoc medyczną.

Objawy i skutki narażenia: możliwe poważne oparzenia; mogą powstawać rany, głębokie owrzodzenia, skóra zimna, rozmiękczone, sina lub bardzo biała.

Kontakt z oczami:

W razie zanieczyszczenia oczu natychmiast przemywać dużą ilością wody przez co najmniej 15 minut przy otwartych powiekach. Zapewnić natychmiastową pomoc medyczną. UWAGA: osoby narażone na skażenie oczu powinny być pouczane o konieczności i sposobie natychmiastowego płukania oczu.

Objawy i skutki narażenia: może powodować oparzenia, uszkodzenia rogówki i spojówek (zaczernienie, silny ból) prowadzące do nieodwracalnego pogorszenia widzenia a nawet całkowitej utraty wzroku.

Spożycie:

W przypadku spożycia nie wywoływać wymiotów. Osobie przytomnej podać do wypicia duże ilości wody. Poza tym nie podawać niczego doustnie. Nie podawać środków zobojętniających. Natychmiast zapewnić pomoc lekarską.

Objawy i skutki narażenia: powoduje poważne oparzenia jamy ustnej, gardła, żołądka, poważne uszkodzenia tkanek przewodu pokarmowego (ryzyko perforacji) mogące prowadzić do śmierci, objawy - silny ból, wymioty, biegunka, spadek ciśnienia krwi; UWAGA: objawy uszkodzeń mogą pojawić się nawet kilka dni po narażeniu.

5. Postępowanie w przypadku pożaru**Środki gaśnicze:**

Pożary w obecności preparatu gasić środkami odpowiednimi dla palących się materiałów.

Szczególne zagrożenia:

Niepalna ciecz. Reaguje z niektórymi metalami z wydzieleniem palnego i wybuchowego wodoru.

Inne informacje:

Zbiorniki narażone na działanie wysokiej temperatury chłodzić wodą z bezpiecznej odległości, o ile to możliwe, usunąć z obszaru zagrożenia.

Środki ochrony indywidualnej dla strażaków:

Środki ochrony dróg oddechowych, ubranie i rękawice kwasoodporne.

6. Postępowanie w przypadku niezamierzonego uwolnienia do środowiska**Indywidualne środki ostrożności**

Stosować rękawice ochronne gumowe, gogle ochronne lub osłonę twarzy, odzież ochronną kwasoodporną.

W przypadku dużych awarii usunąć z obszaru zagrożenia osoby postronne.

Produkt może powodować śliskość powierzchni. Usunąć źródła zapłonu. Unikać bezpośredniego kontaktu z uwalniającym się produktem. Unikać wdychania par. W przypadku awarii w zamkniętym pomieszczeniu zapewnić skuteczną wentylację/wietrzenie.

Środki ostrożności w zakresie ochrony środowiska

Nie dopuścić do kontaktu preparatu z metalami.

Nie dopuścić do przedostania się produktu do kanalizacji, ścieków, wód powierzchniowych i gruntowych oraz gleby.

W przypadku uwolnienia do środowiska dużych ilości produktu powiadomić odpowiednie władze.

Metody oczyszczenia/usuwania

O ile to możliwe zlikwidować wyciek – zamknąć dopływ cieczy, uszczelnić, uszkodzone opakowanie umieścić w opakowaniu ochronnym. Przy dużych wyciekach miejsce gromadzenia się cieczy obwałować, rozlaną ciecz odpompować lub zebrać materiałem sorpcyjnym (piasek, ziemia okrzemkowa, uniwersalna substancja wiążąca, trociny) do oznakowanego pojemnika tworzywowego, przekazać do utylizacji. W celu zmniejszenia szkodliwości można zobojętnić rozcieńczonym roztworem wodorotlenku sodu lub roztworem węgla wapnia. Zanieczyszczoną powierzchnię spłukać wodą.

Unieszkodliwiać zgodnie z obowiązującymi przepisami.

7. Postępowanie z preparatem i jego magazynowanie**Postępowanie z preparatem:**

Produkt niepalny i nie podtrzymujący palenia.

Podczas stosowania preparatu należy zachować ostrożność. Stosować rękawice ochronne.

Podczas prac z większymi ilościami preparatu stosować okulary ochronne lub osłonę twarzy i odzież z materiałów powlekanych. Preparat przechowywać w zamkniętych i oznakowanych opakowaniach.

Magazynowanie:

Preparat przechowywać w oznakowanych, zamkniętych opakowaniach handlowych w temperaturze 5 - 40 °C, w suchym dobrze wentylowanym, zamkniętym, o nienasiąkliwej podłodze pomieszczeniu.

Większe pojemniki należy przechowywać w suchych i chłodnych, wydzielonych pomieszczeniach magazynowych, z nienasiąkliwą, łatwo zmywalną podłogą i z oddzielną kanalizacją.

8. Kontrola narażenia i środki ochrony osobistej**Najwyższe dopuszczalne stężenia dla kwasu fosforowego:**

NDS 1 mg/m³

NDSch 2 mg/m³

wg Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29.11.2002 w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833) z późniejszymi zmianami.

Środki ochrony osobistej

Stosowane środki ochrony osobistej powinny spełniać wymogi Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla środków ochrony indywidualnej (Dz. U. Nr 259, póź. 2173)

Ochrona dróg oddechowych:

Wymagana, gdy tworzą się pary, maska oddechowa (filtropochłaniacz BE/P2 wg EN-141)

Ochrona oczu:

Okulary ochronne, w przypadku możliwości kontaktu ze skórą stosować dodatkowo osłonę twarzy.

Ochrona rąk:

Rękawice ochronne

W przypadku pełnego kontaktu oraz przy rozprysku: kauczuk nitrylowy, grubość 0,11mm, czas przenikania > 480 min (wg PN-EN 374-3:1999)

Techniczne środki ochronne:

Niezbędna wentylacja miejscowa wywiewna oraz wentylacja ogólna pomieszczenia

Zapewnić myjki do oczu w miejscu pracy z produktem.

Inne wyposażenie ochronne:

odzież ochronna z materiałów kwasoodpornych, gumowe buty ochronne

Zalecenia dotyczące procedury monitoringu zawartości składników niebezpiecznych w powietrzu - metodyka pomiarów:

-Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz.645)

-PN-89/Z-01001/06. Ochrona czystości powietrza. Nazwy, określenia i jednostki. Terminologia dotycząca badań jakości powietrza na stanowiskach pracy.

-PN 7-04008-7:2002. Ochrona czystości powietrza. Pobieranie próbek. Zasady pobierania próbek powietrza w środowisku pracy i interpretacja wyników.

-PN-EN-689: 2002. Powietrze na stanowiskach pracy - wytyczne oceny narażenia inhalacyjnego na czynniki chemiczne przez porównanie z wartościami dopuszczalnymi i strategia pomiarowa.

Uwaga: Gdy stężenie substancji jest ustalone i znane, doboru środków ochrony indywidualnej należy dokonywać z uwzględnieniem stężenia substancji występującego na danym stanowisku pracy, czasu ekspozycji oraz czynności wykonywanych przez pracownika.

W sytuacji awaryjnej, jeżeli stężenie substancji na stanowisku pracy nie jest znane, stosować środki ochrony indywidualnej o najwyższej zalecanej klasie ochrony.

Pracodawca jest obowiązany zapewnić, aby stosowane środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze posiadały właściwości ochronne i użytkowe oraz zapewnić odpowiednie ich pranie, konserwację, naprawę i odkażanie.

Zalecane badania wstępne i okresowe pracowników należy przeprowadzać zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydanych do celów przewidzianych w Kodeksie Pracy (Dz. U. Nr 69/1996r. póź. 332, ze zmianami Dz. U. Nr37/2001r. póź. 451)

PN-78/Z-04073/01 Ochrona czystości powietrza. Badania zawartości fosforu i jego związków. Oznaczanie pięciotlenku fosforu na stanowiskach pracy metodą kalorymetryczną.

9. Właściwości fizykochemiczne

9.1. Postać fizyczna,	lepka ciecz o barwie zielonej lub niebieskiej lub żółtej lub czerwony
9.2 Zapach:	charakterystyczny do użytej kompozycji zapachowej
9.3. pH	1,7 - 3
9.4. Temp. topnienia temp. wrzenia temp. zapłonu temp. samozapłonu	nie określona około 100 °C nie dotyczy nie dotyczy
9.5 Palność	niepalny
9.9 Gęstość względna w 20 °C	około 1,1 g/cm ³
9.10. Rozpuszczalność w wodzie w 20 °C w rozpuszczalnikach organicznych	dobra, bez ograniczeń nie określona

10. Stabilność i reaktywność**Stabilność:**

W temperaturze od 5 – 40°C preparat jest stabilny. Reaguje z wodorotlenkami tworząc ich sole, metalami wytwarzając palny wodór, który może tworzyć mieszaniny wybuchowe z powietrzem. Niebezpiecznie reaguje z nitrometanem.

Warunki i materiały, których należy unikać:

wysokiej temperatury, kontaktu z metalami, nitrometanem, zasadami, tlenki metali.

Niebezpieczne produkty rozkładu:

brak, nie są znane w normalnych warunkach przechowywania i użytkowania

11. Informacje toksykologiczne**Toksyczność ostra dla:**

- kwasu fosforowego
  - LD50 (doustnie) - 1530 mg/kg (szczur)
  - LD50 (skóra) - 2740 mg/kg (królik)
  - TCL0 - 100 mg/m³ (inhalacyjnie dla człowieka – efekty drażniące)
  - LC50 - 25,5 mg/m³ (inhalacyjnie dla myszy i szczurów)
- wodny roztwór eteru polioksyetylenoglikolowego syntetycznego alkoholu tłuszczowego
  - LD50 wynosi powyżej 2000 mg/kg

Działanie miejscowe :

- wdychanie - mgły lub pary produktu mogą podrażniać nos, gardło, górne drogi oddechowe.
- spożycie - może powodować poważne oparzenia jamy ustnej, gardła, żołądka, przewodu pokarmowego, silne bóle brzucha, mdłości.
- kontakt ze skórą - drażniący.
- kontakt z oczami - drażniący, może powodować oparzenia, uszkodzenia rogówki i spojówek (zaczerwienienie, silny ból).

12. Informacje ekologiczne**Ekotoksyczność:**

Toksyczność dla

- kwasu fosforowego:
  - dla ryb: LC50 >138 mg/l/96h (Gambusia affinis)
  - dla bakterii: EU50 >270 mg/l/ (osad czynny)
- wodny roztwór eteru polioksyetylenoglikolowego syntetycznego alkoholu tłuszczowego
  - LC50/EC50 wynosi 0,63 mg/l

Działanie biologiczne: Działa toksycznie na ryby i plankton. Efekt szkodliwy zależy od wartości pH, przy pH poniżej 3,5 powoduje śmierć wszystkich gatunków ryb.

Możliwość neutralizacji w oczyszczalniach ścieków.

Zabezpieczyć przed przedostaniem się środka do wód gruntowych, zbiorników wodnych oraz kanalizacji.

Zawarte w produkcie środki powierzchniowo czynne ulegają biodegradacji i nie bioakumulują się (dane literaturowe).

13. Postępowanie z odpadami

Preparat najlepiej zużyć w całości. Opróżnione opakowanie wypłukać kilkakrotnie wodą, którą zużyć tak jak preparat.

Puste opakowania można składować w pojemnikach przeznaczonych do zbiórki opakowań z tworzyw sztucznych.

Nie mieszać z innymi odpadami, niszczyć zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie utylizacji odpadów.

Neutralizować za pomocą 10 %-owego mleka wapiennego stosowanego w nadmiarze.

Kod odpadu:

- 07 06 99 Inne nie wymienione odpady
- 15 01 02 Opakowania z tworzyw sztucznych (dla butelki)
- 15 01 01 Opakowania z papieru i tektury (dla kartonu)

Przestrzegać przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628) z późniejszymi zmianami.

Przestrzegać przepisów ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638) z późniejszymi zmianami.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2001 Nr 112, poz. 1206)

14. Informacje o transporcie

14.1. UN	3264
14.2. Nazwa przewozowa	Materiał żrący ciekły, kwaśny, nieorganiczny i.n.o. (kwas fosforowy)
14.3. Klasa RID/ADR/IMO	8
14.4. Grupa pakowania	III
14.5. Numer rozpoznawczy zagrożenia	80
14.6. Nalepka ostrzegawcza ADR	nr 8

Preparat pakowany w opakowania kombinowane złożone z opakowań jednostkowych o pojemności do 5 litrów, umieszczonych w opakowaniach zewnętrznych w ilości do 30 kg na sztukę przesyłki nie podlega przepisom ADR
Opakowania zewnętrzne muszą być wówczas oznakowane symbolem UN 3264 umieszczonym w polu rombu.

15. Informacje dotyczące przepisów prawnych

Kartę charakterystyki sporządzono w oparciu o następujące przepisy:

- Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. 2001 nr 11 poz. 84) z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. 2003 nr 171 poz. 1666) z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 marca 2009 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz niektórych preparatów chemicznych (Dz. U. 2009 nr 53 poz. 439).
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. 2002 nr 199 poz. 1671) z późniejszymi zmianami.
- Oświadczenie rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. 2009 nr 27 poz. 162)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 628) z późniejszymi zmianami..
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. 2001 nr 63 poz. 638) z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U.2001 nr 112 poz. 1206) z późniejszymi jej zmianami.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 1998 nr 21 poz.94) z późniejszymi jej zmianami
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29.11.2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2002 nr 217 poz. 1833) z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie (WE) Nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie detergentów
- Rozporządzenie Komisji (WE) NR 907/2006 z dnia 20 czerwca 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie detergentów w celu dostosowania jego załączników III i VII
- Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. UE L 353 z 31 grudnia 2008 roku) z późniejszymi jej zmianami.

Oznaczenia zgodne z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych: (Dz. U. Nr 173/2003, poz. 1679 z późniejszymi zmianami):

Xi	Produkt drażniący.
R36/38	Działa drażniąco na oczy i skórę.
S 2	Chronić przed dziećmi.
S 26	Zanieczyszczone oczy przemyć natychmiast dużą ilością wody i zasięgnąć porady lekarza
S 28	Zanieczyszczoną skórę natychmiast przemyć dużą ilością wody.
S 37	Nosić odpowiednie rękawice ochronne.
S 46	W razie połknięcia niezwłocznie zasięgnij porady lekarza – pokaż opakowanie lub etykietę.
S 64	W przypadku połknięcia wypłukać usta wodą – nigdy nie stosować u osób nieprzytomnych.

Ocena bezpieczeństwa chemicznego nie została dokonana dla substancji preparatu.

Klasyfikacji preparatu dokonano metodą obliczeniową.

16. Inne informacje

Informacje zawarte w karcie dotyczą wyłącznie tytułowego produktu, odpowiadają aktualnemu stanowi wiedzy i doświadczeniu. Dane zawarte w karcie należy traktować wyłącznie jako pomoc dla bezpiecznego postępowania w transporcie, dystrybucji, stosowaniu i przechowywaniu.

Karta charakterystyki nie jest świadectwem jakości produktu.

Użytkownik produktu jest zobowiązany do przestrzegania wszystkich obowiązujących norm i przepisów, a także ponosi odpowiedzialność wynikającą z niewłaściwego wykorzystania informacji zawartych w karcie.

16.1. Wykaz zwrotów, które zamieszczono w pkt 2 i 3

C Produkt żrący
Xi Produkt drażniący
N Produkt niebezpieczny dla środowiska
R34 Powoduje oparzenia.
R36 Działa drażniąco na oczy.
R41 Ryzyko poważnego uszkodzenia oczu.
R50 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne.
R36/38 Działa drażniąco na oczy i skórę.

16.2. Szkolenia:

Osoby uczestniczące w obrocie substancją niebezpieczną powinny zostać przeszkolone w zakresie postępowania, bezpieczeństwa i higieny.

Kierowcy pojazdów powinni odbyć przeszkolenie i uzyskać stosowne zaświadczenie zgodnie z wymaganiami przepisów ADR.

16.3. Ograniczenia w stosowaniu:

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 lipca 2004r. w sprawie ograniczeń, zakazów lub warunków produkcji, obrotu lub stosowania substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz zawierających je produktów (Dz.U.2004, Nr 168, poz.1762) z późniejszymi zmianami.

16.4. W punkcie 3 karty zastosowano alternatywną nazwę rodzajową, numer rejestru: Rej/NA/PL/17/07.

16.5. Kartę charakterystyki opracowano w oparciu o bieżąco wydane przepisy i karty charakterystyki produktów.

16.6. Zmiany dokonano w karcie w punktach: 2, 9, 11, 12, 15.

Niepotrzebne skreślić lub usunąć.